

**Пам'ятка вчителю початкових класів
щодо підготовки та проведення
уроку на засадах компетентнісного підходу**

Ефективність навчання залежить не тільки від змісту та методів, а й від форми його організації.

До організаційних форм навчання у початкових класах належать: урок, екскурсія, семінар, дослідні роботи, навчальні проекти, консультації, домашні завдання, гурткові заняття.

На розвиток уроку як форми організації навчального процесу впливає багато чинників, а саме:

- особистість учня;
- особистість учителя;
- педагогічні концепції, технології, методики;
- стандарти, програми, навчальна література, електронні засоби навчання;
- інтеграція, інтеграційні зв'язки;
- особливості розвитку суспільства;
- суспільне замовлення.

Урок швидко зазнавав багатьох змін у контексті вимог до якості освіти, що їх висували перед школою суспільство й педагогічна наука. Це зумовлено тим, що урок є не лише організаційною формою, а й відрізком, частиною обмеженого в часі навчального процесу, характер якого залежить від завдань, які мають на ньому розв'язуватись.

Схематично урок можна представити у такому вигляді:

Компетентнісний підхід зобов'язує забезпечувати в плануванні та проведенні як окремого уроку, так і їх системи (циклу), цілеспрямованість у формуванні предметних компетентностей згідно з державними вимогами до навчальних досягнень учнів за кожною змістовою лінією певного предмета із застосуванням різноманітних методів і технологій. Тому правильно вважати компетентнісний підхід теоретичною й методичною основою проведення сучасного уроку з усіх предметів, що орієнтують учителя на результативно-діяльнісну освіту.

Виходячи з вимог компетентнісного підходу, визначимо шляхи модернізації класно-урочної системи через:

- зміну характеру взаємодії учасників освітнього процесу, що передбачає виконання вчителем функцій *фасилітатора* (від англ. facilitate – полегшувати, сприяти), *тьютора* (педагог, який професійно супроводжує індивідуальну освітню програму дитини; він не передає безпосередньо загальних наукових знань, умінь і навичок, його домінуючим професійним завданням є педагогічно доцільна допомога дитині зафіксувати й усвідомити власні пізнавальні інтереси, допомогти зрозуміти, де і яким чином можна себе презентувати як успішну особистість, допомогти вибудувати свою освітню програму задля визначення траєкторії особистісного зростання через максимальне врахування наявних особистісних ресурсів), інтерпретатора;
- запровадження *інтерактивних* методів навчання, в основу яких покладено спілкування як двосторонній процес, у якому учитель-учень або учень-учень обмінюються думками, інформацією, що надає учням можливість для формування основних пізнавальних умінь, навичок і зразків поведінки в суспільстві;
- запровадження *особистісно зорієнтованих* технологій навчання, цілі якого полягають у визначенні життєвого досвіду кожного учня, рівня інтелекту, пізнавальних здібностей, у формуванні

- позитивної мотивації учнів до пізнавальної діяльності, потреби в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні;
- спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових і предметних *компетентностей* особистості;
- спрямованість навчальної діяльності на *соціалізацію* особистості, поступове засвоєння нею вимог суспільства, придбання соціально-значимих характеристик свідомості та поведінки, що регулюють її взаємини із суспільством;
- запровадження в навчально-виховний процес *інформаційно-комунікаційних технологій*;
- запровадження комплексу процедур спостереження, поточного оцінювання та на їхній основі *коригування* освітнього процесу.

Отже, сучасний урок повинен бути результативним, діяльним, відповідати інтересам кожної дитини, запитам батьків, суспільства, держави. На такому уроці на першому плані не формальне слідування стереотипам (обов'язково перевірка домашнього завдання, пояснення та закріплення, контроль і оцінювання), а організація самостійної діяльності дітей, у якій педагог виступає в ролі організатора, координатора, консультанта.

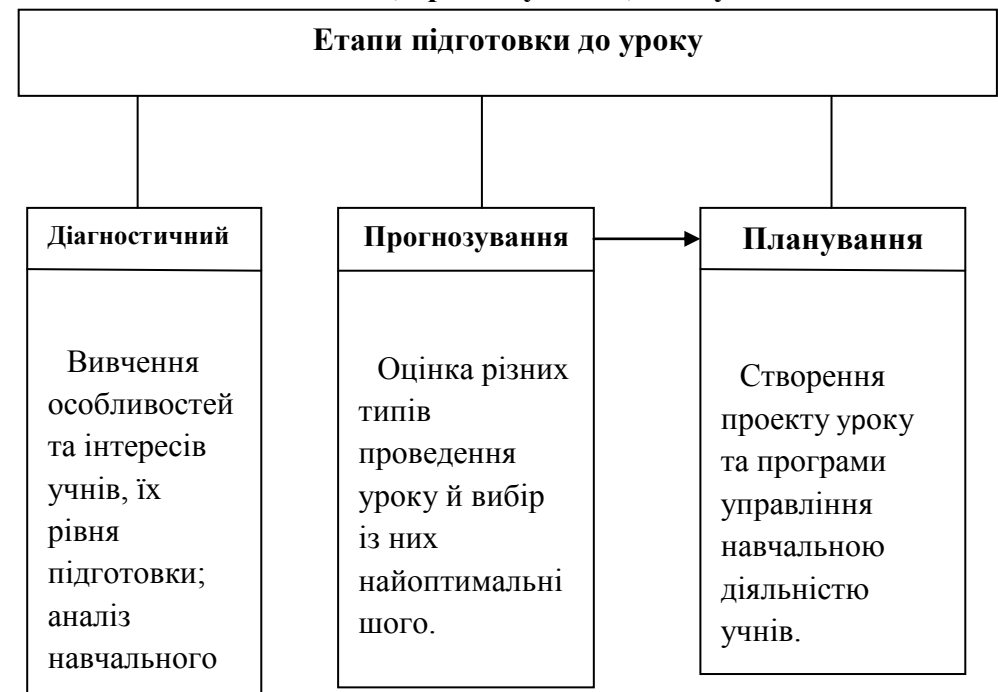
Особливості діяльності вчителя щодо планування та проведення компетентісного уроку

До особливостей діяльності вчителя з планування та проведення уроку на засадах **компетентісного підходу** відносять:

- конкретизацію цілей для кожного етапу уроку, створення умов для прийняття їх учнями;
- переведення змісту навчальної інформації в систему проблемних навчальних завдань;
- управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів на основі дотримання психологічних умов процесу набуття знань, урахування індивідуальних особливостей психічного розвитку учнів;

- створення умов для розвитку внутрішньої позитивної мотивації, стимулювання ініціативи, активізації когнітивних процесів;
- надання учням можливості реалізувати своє право на вибір рівня опанування матеріалу, форми фіксації його основних положень, способів дій, видів контролю, обсягу домашнього завдання;
- забезпечення постійного зворотного зв'язку між учителем і учнями, діагностування за зовнішніми ознаками та за допомогою спеціальних методик внутрішнього стану учнів і врахування результатів цих процедур в управлінні навчальним процесом;
- створення умов для рефлексивної діяльності учнів, стимуляції ініціативи та творчості.

Підготовка вчителя до уроку включає такі етапи: діагностичний, прогнозування, планування.

Розпочинати підготовку до уроку педагог повинен виходячи з аналізу поставлених цілей, ураховуючи особливості попередньої діяльності дітей і прогнозуючи варіативність дитячих дій. **Проектування уроку** має задавати не тільки варіативність, але й значний запас змісту. Проект повинен бути прогностичним – в ідеалі передбачати всі можливі сценарії розгортання подій. У центрі проекту – діяльність дітей, а не педагога (педагог спирається на дії дитини).

Сучасні вимоги до проектування уроку на засадах особистісно-компетентнісного (діяльнісного) підходу

Традиційний підхід	Особистісно-компетентнісний (діяльнісний) підхід
<ol style="list-style-type: none"> Тема, мета, створити умови для (це робить педагог) Яким чином робити? Етапи уроку. Наповнення етапів навчальним матеріалом. Методи, прийоми, техніки. Очікуваний результат. 	<ol style="list-style-type: none"> <u>Очікуваний результат</u>: зміни, які відбудуться з дітьми (<i>зрозуміють, приймуть, відкриють, не погодяться, відкриють спосіб дії тощо.</i>) Що повинен <u>зробити учень</u>, щоб із ним відбулися зміни? (<i>Згадати, зіткнутися з протиріччям, відокремити знання від незнання, знайти спосіб розв'язання тощо.</i>) Що повинен <u>зробити вчитель</u>, щоб зміни відбулися? (<i>Методи, прийоми, техніки тощо.</i>)
Усе це стосується вчителя	Особлива увага діям дітей

Важливою ознакою уроку, орієнтованого на новий державний стандарт, є наявність в його змісті **формування компетентності «вміння вчитися»**, яка є базовою для становлення молодшого школяра як суб'єкта учіння, оскільки саме вона спонукає до активного навчального пізнання.

Особливості уроку на засадах компетентнісного підходу

Критерії та показники	Особистісно орієнтований урок
1. Інтерес і мотивація учнів до початку уроку	Цілеспрямовано створюється вчителем.
2. Цілепокладання уроку	До цілепокладання обов'язково залучаються учні, ціль уроку узгоджується з дітьми.
3. Характер навчальних завдань	Проблемний, пошуковий, творчий.
4. Час «говоріння» учнів на уроці порівняно з активним поясненням учителя	Більше говорять учні (пам'ятаємо: 80% часу учні працюють самостійно).
5. Активність учня на уроці	Уміння бачити проблему, формулювати її, приймати як особистісно значущу; висловлювати свою точку зору; участь у діалозі, дискусії; формулювання гіпотез; пропозиція свого рішення завдання; можливість поставити запитання вчителю, однокласникам.
6. Перевага стилю спілкування «учитель – учень»	Проблемно-пошуковий діалог, полілог, дискусія.
7. Форма організації навчальної діяльності	За доцільністю, можливі нетрадиційні уроки: урок-дослідження, захист проекту, ігровий урок, урок-конференція тощо.
8. Психологічний клімат уроку	Позитивний емоційний вплив, комфортна атмосфера для кожної дитини.
9. Рефлексія уроку (окремих частин уроку), здійснювана разом із дітьми	Обов'язково.
10. Прийоми, методики, технології викладання	Авторські прийоми, методики, технології викладання, оригінальні педагогічні прийоми тощо.